

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Податкового кодексу України та
Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове
державне соціальне страхування" щодо адміністрування єдиного внеску на
загальнообов'язкове державне соціальне страхування»
*(реєстр. № 9570 від 07.08.2023 р.)**

Метою законопроекту є, по суті, повернення Пенсійному фонду України повноважень з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – ЄСВ).

У доданій до проекту Закону пояснювальній записці зазначається, що розроблення законопроекту обумовлене необхідністю покращення ефективності адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та є складовою частиною необхідних змін до законодавства відносно забезпечення адміністрування та справляння ЄСВ. Водночас необхідність його прийняття жодним чином не обґрунтовується. Також у документі зазначено, що «реалізація цього законопроекту не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України» та «проект закону за предметом правового регулювання не матиме впливу на ринкове середовище, розвиток регіонів, ринок праці».

Щодо запропонованої концепції законопроекту необхідно зазначити таке. Свого часу передача повноважень Міністерству доходів і зборів України, потім – Державній фіскальній службі, а згодом – Державній податковій службі України відбувалася у рамках проголошеної державою політики поліпшення умов ведення бізнесу. При цьому питання повернення цих повноважень Пенсійному фонду України обговорювалося й раніше. Так, у 2014 році Міністерство доходів і зборів України справедливо заперечувало проти такого повернення, зазначивши, зокрема, що «передача функцій адміністрування призведе до суттєвих незручностей для платників внесків, пов'язаних як із передачею облікових карток, так і зі зміною бюджетних рахунків. А це завжди супроводжується помилками при перерахуванні внесків та, як наслідок, штрафними санкціями, які в умовах економічної кризи можуть стати фінансовим тягарем, не сумісним із подальшою ефективною діяльністю платників»¹.

За період адміністрування ЄСВ відповідними (фіскальними) органами було здійснено низку кроків щодо спрощення для платників податків умов сплати ЄСВ. Крім єдиної звітності, запроваджено, наприклад, систему єдиного рахунку для сплати податків, зборів, інших платежів та ЄСВ, який дозволив платникам зменшити затрати часу на формування платіжних доручень та їх кількість і кількість помилково сплачених грошових зобов'язань, уникнути непорозуміння зі

¹ Чому Міндоходів вважає недоцільним повернення Пенсійному фонду України функцій з адміністрування ЄСВ? URL: <http://www.zarplata.co.ua/?p=1901>

зміною рахунків, а також із 24 лютого 2021 року в рамках політики відкритості надано можливість платникам отримати із відкритого доступу дані про наявність боргу по ЄСВ у себе або своїх контрагентів. Тим не менше, Україна у 2020 році за рейтингом Paying taxes (складова рейтингу Doing business) посіла тільки 65 місце з 190 держав². Найбільшою проблемою, яка спричинила низький рейтинг, називається велика кількість часу на податковий облік та звітність (328 годин на рік, вдвічі більше, ніж у розвинених країнах)³. Збільшення кількості звітів, необхідність подання їх до різних органів, розділення рахунків та їх зміна, збільшення контролюючих органів та їх перевірок (відповідними повноваженнями пропонується наділити Пенсійний фонд України) ускладнить ведення бізнесу, що особливо позначиться на малому та мікропідприємстві (особливо, якщо підприємець не має найманих працівників та сплачує ЄСВ тільки за себе), що, своєю чергою, погіршить і рейтинги держави.

Іншою проблемою повернення Пенсійному фонду України повноважень з адміністрування ЄСВ є кадрове та інформаційно-технічне забезпечення відповідних органів. Крім додаткових витрат із Державного бюджету на збільшення штату Пенсійного фонду та відповідне зменшення штату Державної податкової служби (з урахуванням можливої виплати допомоги по безробіттю вивільненим працівникам), можуть виникнути витрати на модернізацію та забезпечення сумісності інформаційно-комунікаційних систем названих органів. У цьому контексті варто звернути увагу на норми законопроекту щодо впровадження обов'язку платників єдиного податку перейти на сплату інших податків і зборів у разі наявності недоїмки з єдиного внеску (пункт 21 розділу I законопроекту). Оскільки нарахування та сплату податків контролює Державна податкова служба України, прийняття законопроекту спричинить покладення на Пенсійний фонд України додаткових обов'язків щодо її інформування про заборгованість з ЄСВ, або ж інформаційно-комунікаційні системи Пенсійного фонду України мають бути модернізовані з метою формування відповідних даних в автоматичному режимі.

Водночас необхідно визнати наявність проблем, що спричинило запровадження поквартальної звітності та оплати ЄСВ⁴. У зв'язку із цим Урядом України подано до Верховної Ради України проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб» (реєстр. № 6120 від 30.09.2021 р.), який прийнято в I читанні, та який, на нашу

² Paying Taxes. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/paying-taxes> (у 2021–2022 році дослідження не проводилися у зв'язку із пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2).

³ Коментар експертів PwC в Україні щодо результатів спільного зі Світовим банком проекту Paying Taxes. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/press-room/2019/paying-taxes-2020.html>

⁴ СБУ закликає владу перевести платників на щомісячну звітність з ЄСВ. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1071217.html>; Об'єднаний звіт розшматують: ЄСВ віддадуть до ПФУ. URL: <https://porada.zp.ua/obyednaniy-zvit-rozshmatuyut-yesv-viddadut-do-pfu/7110/>

думку, краще забезпечує баланс між інтересами держави й бізнесу порівняно із законопроектом, що розглядається.

Що стосується проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України й Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (реєстр. № 9570 від 07.08.2023 р.), то з метою ухвалення виваженого рішення щодо його прийняття вбачається за необхідне з'ясувати кадрові та технічні потреби компетентних органів (із розрахунком потенційного дофінансування/ економії бюджетних коштів), а також думку організацій роботодавців та бізнес-асоціацій як заінтересованої сторони.

Враховуючи, що забезпечення проведення податкової політики, політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту відповідно до статті 116 Конституції України покладено на Кабінет Міністрів України, а також у зв'язку з тим, що прийняття законопроекту спричинить перегляд низки підзаконних актів, доцільним видається також отримання висновку Уряду щодо можливостей ухвалення запропонованих законодавчих змін.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*